

студент МАРИЯ Г. БИСТРИНА
НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ

РОЛЯТА НА МЕЖДУНАРОДНИЯ ТУРИЗЪМ ЗА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА

THE ROLE OF INTERNATIONAL TOURISM FOR THE BULGARIAN ECONOMY

Student MARYA BISTRINA
NEW BULGARIAN UNIVERSITY

Abstract: Turizmat is one of the most important sectors of the world economy, which employs around 235 million people, and that generates more than 9 percent of gross domestic product (GDP) globally. In the first years of transition to a market economy in Bulgaria and our international tourism falls into crisis. While in 1989 the country have made 18.7 million overnight stays by foreign tourists, the number in 1996 was only 5.5 million international tourism but quickly managed to recover their positions. This is evident from the amount of realized currency. In 1998 it amounted to 996.3 million. lion (without considering the amount realized by the transport services) in 1999 already sold 931.7 million. e, despite harsh economic relations resulting from the bomb site in Serbia in 2000, foreign revenue reaching 1 billion and 74 million. dollars, and in 2001 - one billion and 200 million. e number of foreign tourists visiting Bulgaria for the period January to December 2010 was 5.4% compared to the same period in 2009 observed an increase of 11% in visits for vacation and holidays.

Key words: international tourism, mountain-skiing, marine tourism.

Туризмът представлява един от най-важните отрасли на световната икономика, в който са заети близо 235 милиона души, и който генерира над 9 процента от Брутният вътрешен продукт (БВП) на световно равнище.

В първите години на прехода към пазарна икономика в България и международният ни туризъм изпада в кризисна ситуация. Докато през 1989 г. в страната ни са реализирани 18,7 млн. нощувки на чуждестранни туристи, техният брой през 1996 г. е само 5,5 млн. Международният туризъм обаче бързо съумява да възстанови позициите си. Това се вижда от сумата на реализираната валута. През 1998 г. тя възлиза на 996,3 млн. щ. д. (без да се има предвид сумата, реализирана от оказаните транспортни услуги), през 1999 г. вече се реализирани 931,7 млн. щ. д., и то въпреки утежнените икономически отношения в резултат от бомбардировките в Сърбия, през 2000 г. валутните приходи достигат 1 млрд. и 74

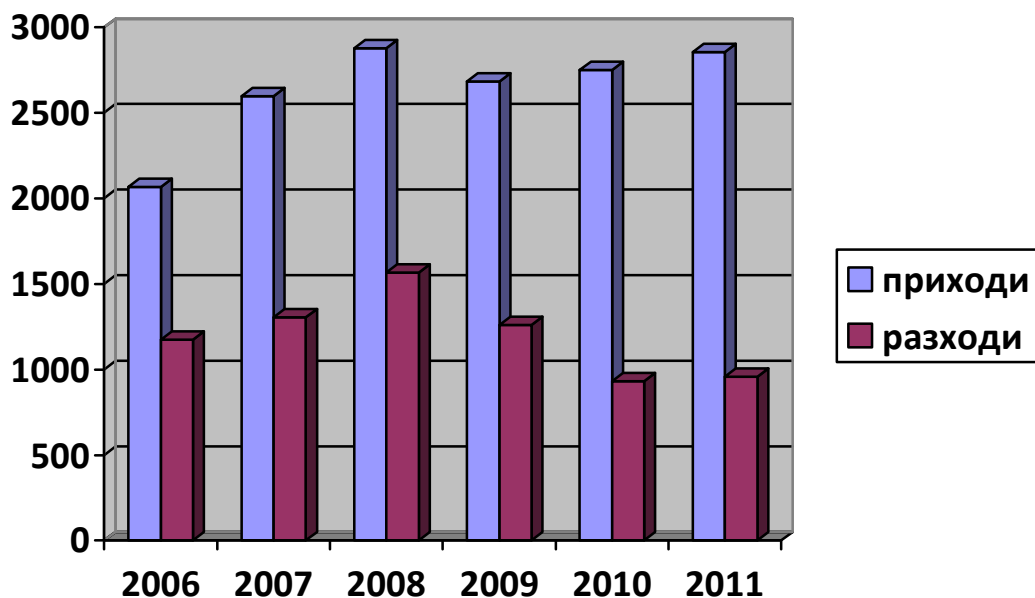
млн. щ. д., а през 2001 г. – 1 млрд. и 200 млн. щ. д.

Броят на чуждестранните туристи посетили България за периода януари - декември 2010 г. е с 5.4% повече спрямо същия период на 2009 г. Наблюдава се увеличение от 11% при посещенията с цел почивка и ваканция. Приходите от международен туризъм за периода януари – декември 2010 г. възлизат на 2 747.1 млн. евро, което е с 2.5 % повече в сравнение със същия период на 2009 г.

Броят на чуждестранните туристи, посетили България за периода януари - декември 2011 г. е с 4.6% повече спрямо същия период на 2010 г. Наблюдава се увеличение от 6.1% при посещенията с цел почивка и ваканция.

Приходите от международен туризъм за периода януари – ноември 2011 г. възлизат на 2 752.6 млн. евро, което е с 3.8% повече в сравнение със същия период на 2010 г.

Международен туризъм – България платежен баланс (в млн. евро)

Състоянието на посочените основни валутни източници на България налага да се оказва все по-голямо внимание на нашия международен туризъм от страна на държавата, неправителствените организации и обществеността. Сега българският международен туризъм реализира валутните си приходи основно от морския и планинския ски-туризъм, като около 70% от организираниите чуждестранни туристи се насочват към черноморските ни курорти. Поради географското разположение на България морският туризъм е годишно около 120 дни сезон за морски бани, а от морските плажове, които обхващат 10,2 млн. кв. м., се използват само около 60% т.е. има много селища с безлюдни плажове с кристално чист пясък, но без необходимата курортна структура. При сегашната ни нова и реновирана хотелиерска и ресторантьорска материална база сезонът на морския туризъм може значително да се удължи. Една идея за

удължаването на морския сезон е свързана с привличането на туристи от Европа – предимно туристи от третата възраст. Те са добре финансово обезпечени. Добър пример за удължаване на морския туризъм е курортът Албена. Годишно той привлича множество австрийски, германски и руски туристи от третата възраст. За да бъдат привлечени повече и други туристи е необходимо черноморските ни хотели да имат в самите сгради басейни и да предлагат медицински процедури (за профилактика и лечение), да се провеждат почти ежедневни забавления или тематични маршрути, да се установи адекватна ценова политика и специална туристическа реклама в чужбина. Друг важен аспект, свързан с бързото разширяване на обхвата на нашия морски туризъм е необходимостта от създаване на курортна структура и в други селища, които имат подходящи плажове и природни условия за

летуване. Това е необходимо, защото през активния туристически сезон курортите „Албена“, „Златни пясъци“, „Слънчев бряг“ и др. са не само много презастроени, но и пренаселени и това създава неудобство за хората, търсещи спокойствие. При повече реклама желаещи туристи ще има, защото България сега привлича от Германия около 500 хил. туристи за почивка на нашето Черноморие, докато съседна Гърция привлича около 2,5 млн., а Испания – 14 млн. Тази първа крачка за по-пълно използване на нашето крайбрежие може да се осъществи, ако днешното ръководство на Министерството на икономиката, енергетиката и туризма реализира своята координираща роля, записана в Закона за туризма, и съвместно с областните ръководства да определят най-подходящите селища, в които да се създаде необходимата курортна структура в близките години. Като пример можем да дадем Испания, Франция и Гърция, които имат значително по-дълъг годишен сезон за морски туризъм от България и въпреки това полагат големи грижи и привличат почти целогодишно голям брой чуждестранни туристи с цел развитие на културнопознавателен туризъм.

България има й развит планински-ски туризъм за 2012 г. тя е една от най-посещаваните зимни дестинации в Европа. В другите европейски зимни ски курорти се отчита спад на чуждестранните туристи, а България има ръст в сравнение с 2011 г. – 20% повече заетост на хотелите в Пампорово и 80% заетост на материалната база в Зимната столица на Балканите - Банско. Има значителен ръст на руски, гръцки, турски, румънски и македонски граждани. Английският пазар за Швейцария спада с 60%, Франция с - 30%, докато от английския пазар за България се отчита ръст с 2-3 на сто. Не можем да не отчетем и добрата реклама, която направи провеждането на Световните състезания по ски-алпийски дисциплини

в Банско и промотира България като една страна развиваща успешен ски-туризъм.

Трите ни най- големи курорта Банско, Боровец и Пампорово трябва да се ориентират към целогодишен туризъм и да привличат чужди туристи и през лятото, защото страната ни се нарежда на едно от челните места в Европа по биоразнообразие, природни паркове, резервати, екопътеки, пещери и други природни забележителности.

България е една много посещавана дестинация за балнео, СПА и уелнес туризъм. Природата е подарила на страната ни най- голямото богатство - вълшебните извори на здравето и красотата. Географското положение на страната, благоприятният климат и разнообразен ландшафт създават чудодейни възможности за човешкото здраве, но най- ценният природен дар тук са естествените минерални извори. Много малко страни дори и в световен мащаб могат да се конкурират с нашето разнообразие от термални води.

Траките, които живеели преди хилядолетия по тези земи, познавали целебните

тайни на минералните извори. По-късно в римско време тук се създават някои от най-прочутите балнеолечебници: Хисар-Древна Аугуста, Кюстендил-Пауталия, Бургаски минерални бани-Акве калите (по-късно Термополис), Сапарева баня - Германея, Сливенски бани - Танзос и София - Сердика, Одесос - Варна. Известни балнеологични центрове са строили римските императори Траян, Септимий Северий, Максимилиан, Юстиниан.

В последните години в България се появяват нови модерни комплекси и центрове, представляващи интерес за чужденците, които могат да се насладят на местните природни ресурси и да си доставят заслужена почивка.

Със своите лечебни свойства се славят минералната вода в Баня, Сандански, Велинград, Костенец, Девин, Сапарева баня, Хисар, Павел Баня,

Вършец, Добринище и др. На тези и на много места в страната около топлите извори са изградени модерни СПА центрове, които привличат гости от цял свят. В тях туристите ползват всички известни лечебни и възстановителни процедури – калотерапия, хромотерапия, таласотерапия, ароматерапия, масажи и др.

В пълна хармония с местния фолклор и природните богатства - с модерните съоръжения и комплекси - всяко кътче на България, крие своето очарование, което приказно омагьосва човешкото сърце. Родината ни е на едно от първите места в света по разнообразие на билки с великолепни лечебни свойства. Това огромно богатство от природни фактори, комбинирано със съвременни балнеологични центрове, създава възможности за целогодишно лечение.

България притежава около 40 хиляди паметници на тракийската, елинската, римската и старобългарската култура. В българските земи се откриват богатствата на един от най- древните народи, населявали Европа. Разположена между Изтока и Запада, с благоприятен климат и природни богатства, страната предизвиква голям интерес сред чуждестранните туристи. Всеки градски музей изобилства с богата колекция от антични предмети и културни останки. Те ще разкрият на туристите света на най- древните й граждани, техните религиозни, културни и ежедневни потребности. Едно от най-известните съкровища – Варненският халколитен некропол, дава на света най-старото обработено златно съкровище в Европа (датиращо V хил. пр. Хр.). За чуждестранните туристи в България най- голям интерес ще представляват паметниците от тракийското културно наследство. То обхваща 1690 златни и сребърни предмети, храмове и гробници, които са разкрити при археологично проучване тракийски могили. Това са паметници на културата от V и IV в. пр.н.е. и съхранени в сравнително добро състояние. Част от тракийското златно и

сребърно съкровище е било вече излагано от големите музеи на Женева, Монреал, Япония, Финландия, САЩ и други страни и навсякъде е предизвиквало фурор. Съкровището предизвиква възхищението на кралицата на Дания – Маргрете II, която посещава Националния исторически музей в София ярез месец октомври 2000 г. По това време тя посещава и храмогробницата до с. Новосел (около 50км от Пловдив). Тракийската гробница е изградена преди 25 века от около 4000 големи каменни блока. Кралицата дарява 2000 щ. д. от личните си средства за подпомагане изграждането на необходимата инфраструктура за този паметник.

В столиците Плиска, Велики Преслав и Велико Търново и днес могат чуждестранните туристи да се докоснат до славното българско минало. Да не забравяме, че от нашите земи тръгва разпространението на новата вяра из целия Балкански полуостров и именно тук се създава славянската писменост. Един примерен маршрут за развитие на българския културен туризъм за чужденци може да се определи тематично като: „Посещение на тракийските паметници в България”. В София трябва да се включи посещение на - Националния исторически музей, в който да бъде изложено тракийското златно и сребърно съкровище - Панагюрското златно съкровище, Рогозенското съкровище, състоящо се от 165 богато орнаментирани сребърни съда; Археологическия музей на БАН, Църковния историческо-археологически музей, Музея на София, Изложбата на БНБ на старинни монети и др. Втората част от този маршрут може да обхване Стария Пловдив, античния тетър в града и храм-гробницата в с. Новосел. Маршрутът на чуждестранните туристи може да завърши с посещение на Казанлъшката котловина, наречена от наши и чуждестранни учени „Долината на тракийските царе”. В нея досега са разкрити 15 тракийски могили с

гробници. Една от тях е включена в списъка на паметниците на международното културно наследство. В Могилата „Светицата“ пък през 2004 г. е открита златна маска на тракийски цар и сребърен ритон за вино, изобразяващ глава на рогато животно. Интерес за туристите ще представлява и символът на България – розата. Повече от 100 години се организира Фестивал на розата в Казанлък, който е с голяма продължителност и туристите могат да участват в ритуалите на розобера. Подобни примерни маршрути могат да се направят и с цел разглеждане на Перперикон, фриз от тракийската могила в Свещари, фрагменти от стенописи в Александровската гробинца (край Хасково), древните храмове на Старосел и много други тракийски културни обекти. Вторият маршрут за български културен туризъм, който също ще представлява интерес за чуждестранни туристи, може да се организира като: „На гости на българските църкви и манастири“. В България има 164 манастири, от които около 80 са действащи – с монаси и ежедневно църковно богослужение. Маршрутът трябва да започне с посещение на храм-паметника „Александър Невски“ и криптата към него, в която са изложени най-ценните икони от нашия ренесанс; храм „Св. София“, ротондата „Св. Георги“, старобългарската църква в Бояна и други подобни обекти. Следващият етап от маршрута ще включва посещение на Рилския манастир, който е най-големият и внушителен манастир в България. Основан е в средата на 30-те години на Х век от отшелника Иван Рилски и неговите ученици. През XIII и XIV в. в него се създават интересни ръкописи, великолепни произведения на дърворезбата, високохудожествени стенописи и икони. Той също е в списъка на международното културно наследство. Маршрутът ще продължи с посещение на други наши най-забележителни църкви и манастири – Троянски манастир и Бачковски манастир. Интерес ще

представляват и множеството скални манастири в Северна България – Ивановски скални манастири, Аладжа манастир, Гложенски манастир и други. В рекламните материали е целесъобразно да се отдели място и на чудотворните икони, с които се славят много наши църкви и манастири.

Този маршрут ще привлече чуждестранни туристи, като се има предвид, че по инициатива на Австрия се организират трансгранични турове, които обхващат църкви и манастири в Австрия, Словения и Унгария, защо не и в България да се развива поклонническият туризъм. Един добър пример е община Несебър, която в своята стратегия за развитие на туризма до 2013 г. поставя акцент върху използването на културно-историческото наследство за създаване на диверсифициран туристически продукт, който да привлече алтернативен тип туристи и да предлага целогодишен престой. В момента общината е в процес на разработване на проект „Вяра в Несебър“ за предлагане на културно-историческия маршрут „Духовен път“, който има за цел да покаже на туристите, всички църкви в Старинен Несебър и първата му част включва църквите „Св. Йоан Кръстител“, „Св. Параскева“ и „Св. Архангели Михаил и Гавраил“. Идеята на проекта е свързана с реставрацията на църквите и нощно осветяване на маршрута до тези църкви. Проекта вече е стартирал и се очаква да приключи през 2013 г.

Трети тематичен маршрут, който може да се организира е: „Магията на българските селища и градове – музеи“, където чужденците ще се докоснат до бит, традиции и култура на българския народ. Примерни маршрути са: посещение на Арбанаси – едно от най-живописните стари селища в България, с неповторим изглед към средновековната част на старата българска столица Велико Търново. Известно с жилищната си архитектура и богати със стенописи черкви; посещение на Банско не само за практикуване на зимен ски туризъм, но

градът е популярен с неземните красоти на Пирин – флора, фауна, езера и планини. Неповторимото гостоприемство на местните граждани и великолепните старинни пирински песни привличат туристи от цял свят; посещение на паметника на българската възрожденска архитектура – Божанци; впечатляващият етнографски музей на открито – „Етъра“ пък ще позволи на чужденците да се запознаят с архитектурата, етнографията, фолклора, старинните занаяти, традиционната кухня и с помощта на майстори и аниматори да се включат в изработването на нещо за сувенир и спомен от България. Други маршрути могат да бъдат – Трявна, Копривщица, Мелник, Златоград, Лещен, Ковачевица и много други. Не случайно на скоро National Geographic Traveler номинира културния маршрут „Чудесата на България: изкуство, вино и традиции“ като една от 50-те дестинации за 2012, които човек трябва да посети през живота си. За първи път National Geographic Traveler включва малка европейска страна в топ 50 за културен туризъм.

За да опознаеш България, трябва да се потопиш в нейната автентичност, да вкусиш плодовете на природата ѝ, да я обходиш с раница на гърба и да събереш букет от спомени и усещания. Разнообразието на българската природа е чудесна предпоставка за успешното развитие на екотуризъм – разходки в националните паркове и резервати по някоя от многобройните екопътеки, наблюдение на птици и животни, посещение на пещери и природни забележителности като – пещерите Леденика, Магурата, Ягодинската пещера, Ухловица, Дяволското гърло и много други. Природосъобразните туристически занимания чудесно могат да се комбинират с възможността за практикуване на селски и алтернативен туризъм.

В последните години в Испания, Германия и особено във Франция все по-широко развитие получава селският

туризъм. Това е туризмът, при който почиващите се настаняват в подходящи селски къщи и се обслужват от техните собственици и членове на семействата им.

Селският туризъм е резултат от сегашната голяма урбанизация, непрекъснато насочване на значителна част от населението към големите градове и растящата интензификация на живота на градското население. Това е почивка в село, при която жителят на големия град е сред красивата природа, слуша песните на птички и щурци, гощават го с екологично чисти плодове и зеленчуци и с току-що издоено мляко или направено сирене.

Франция е една от страните в Западна Европа, в които селският туризъм има широк обхват – 395 хил. легла, 70 млн. туристи, от които само 15,2% са чужденци. Във Франция още през 1966 г. е създадена Асоциация на зелените курорти, в която членуват около 650 общини. Тя подпомага своите членове в решаване на проблемите, които са от нейна компетентност, и поставя за решаване от централните органи на проблемите, които са от техен обхват. В помощ на селския туризъм във Франция са и множество асоциации. От извършено преди 2-3 години проучване в Благоевградски район се вижда, че в много от планинските села – 6-7% от къщите след сравнително малък ремонт и модернизация ще отговарят на изискванията за настаняване на чуждестранни туристи, които не търсят лукс, а удобство и домашен уют. За получаване на кредит за тази цел е необходимо Министерство на икономиката, енергетиката и туризма да потърси възможност за преференциални условия за кредитиране. Защото в условията на икономическа криза, в каквато се намираме в момента, все по-малко банки предоставят потребителски или бизнес кредити. Такива кредити получават селските стопани почти във всички страни със селски туризъм. Опознаването на автентичния български

фолклор, както и настаняването в стари селски къщи са възможни в Рило-Пиринския, Родопския, Странджанския, Тракийския, Дунавския и Черноморския регион. Много села вече посрещат гости, а стопаните организират разнообразни мероприятия – конни преходи, запознаване с местните занаяти, разходки по природни забележителности, фолклорни вечери и занимания сред природата и не на последно място хранене с традиционно произведени екологично чисти продукти – рано сутрин ще нагостят чуденците с току-що издоено мляко и баница, разточена от домакинята, а плодовете и зеленчуците, използвани в пригответените ястия, ще са отгледани грижливо в домашната градина на стопаните. В България, за да има развит селски туризъм с широк обхват, а не дейност на малки и с ограничени възможности туроператори и като се изхожда от опита и постиженията на Франция и други европейски страни, е необходимо да се подпомогнат селските стопани. Асоциацията за селски и еко туризъм, трябва да обедини усилията на институциите и неправителствените организации, от които зависи развитие на този вид туризъм. Асоциацията може да привлече партньори за членове като Министерство на земеделието и горите, което е заинтересовано да се активизира икономиката на бързо обезлюдяващите се планински села; Централният кооперативен съюз, който ще подпомага и насочва дейността на селските кооперации; общините, в които още се организира селски туризъм, Движението „Slow Food“, което работи за съхраняване на кулинарната култура и

традиции и набира все повече привърженици не само в чужбина, но и в България; туроператорите, които ще организират непосредствено туризма в селата и ще го промотират в чужбина. В селата, в които се организира селски туризъм, за да се преодолее частично голямата езикова бариера, трябва да се намерят преводачи, на които да им се заплаща от селските стопани. С помощта на преводача в дадено село да се организира посрещането и изпращането на туристите и на комуникацията на стопаните с туристите. Ръководствата на общината и кооперацията трябва да организират забавленията на туристите, участието им в местни фолклорни празници и пикници, посещенията на обекти с културно-историческо значение, винарни, пешеходни турове и др. Тази дейност не е по възможностите на селските стопани. Асоциацията за селски туризъм трудно може да просъществува без помощта на държавните и общинските органи. Но България има необходимите уникални природни ресурси и трябва да средоточи внимание и средства в развиването и на този вид туризъм.

Културно-познавателният туризъм на основата на забележителните паметници, наследство от тракийската, елинската, римската и старобългарската култура; Балнео, СПА и уелнес туризма, както и селският и алтернативният туризъм, организиран в нашите живописни планински селища, могат да допълнят българския морски и планински ски-туризъм и да станат фактор за бързото нарастване на валутните приходи за страната ни.